

HALK SAĞLIĞI ARAŞTIRMA VE UYGULAMALARI DERGİSİ

www.hasaud.com

EDİTÖRYAL

**Dünya Sağlık Günü; Sağlıklı Başlangıçlar Umutlu Gelecekler
World Health Day; Healthy Beginnings, Hopeful Futures**Gamze ÇAN¹¹ Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7065-649X

Dünya Sağlık Örgütü her yıl kuruluş tarihi olan 7 Nisan tarihini “Dünya Sağlık Günü” olarak tanımlamıştır ve küresel sağlık için büyük önem taşıyan bir sağlık sorununa dünya çapında dikkat çekmek üzere tema belirlemektedir. Bu yıl kutlanacak olan Dünya Sağlık Günü teması anne ve yeni doğan sağlığı olarak duyurulmuştur. DSÖ bu tema ile hükümetler ve sağlık camiasından önlenebilir anne ve yeni doğan ölümlerini sona erdirmek ve kadınların uzun vadeli sağlık ve refahına öncelik vermek için çabalarını artırmak üzere faaliyetler yürütmesini beklemektedir. Bu amaçla sağlıklı gebelikleri ve doğumları, daha iyi doğum sonrası bakımı desteklemek için yararlı bilgiler paylaşmaktadır. Tüm bu faaliyetler her kadının ve bebeğin hayatta kalmasına ve gelişmesine yardımcı olmak açısından kritik öneme sahiptir.

Bu tema kapsamında ele alınması gereken konuların ruhsal sorunlar, sağlık sistemleri, insani acil durumlar, kadınların sesinin duyulması gibi oldukça geniş tutulduğu, sağlığı etkileyen tüm faktörlerle ele alındığı dikkati çekmektedir.

Her yerdeki kadınlar ve aileler, doğumdan önce, doğum sırasında ve doğumdan sonra fiziksel ve duygusal olarak kendilerini destekleyen yüksek kaliteli bakıma ihtiyaç duyarlar. Sağlık sistemleri, anne ve yeni doğan sağlığını etkileyen birçok sağlık sorununu yönetmek için gelişmelidir. Bunlara yalnızca doğrudan obstetrik komplikasyonlar değil, aynı zamanda ruh sağlığı koşulları, bulaşıcı olmayan hastalıklar ve aile planlaması da dahil edilmelidir.

DSÖ, özellikle en yoksul ülkelerde, insani acil durumlarda ve anne ve yeni doğan ölümlerinin çoğunun meydana geldiği hassas ortamlarda, kadınlar ve bebekler için yüksek kaliteli bakıma erişimin sağlanması amacıyla dünya çapında çabaların yeniden canlandırılması çağrısında bulunmaktadır.

Dünyanın her yerindeki kadınların, endişelerini dinleyen ve ihtiyaçlarını karşılayan sağlık hizmeti sağlayıcılarına erişime ihtiyacı vardır; bu, milyonlarca kadının doğumdan sonra kalıcı sağlık sorunları yaşamasına rağmen kritik destekten yoksun kaldığı hamilelik sonrası aylar da dahil olmak üzere her türlü soruna çözüm olabilir.

Daha iyi anne sağlığı, kadınların ve kızların hayatlarını planlayabilmeleri ve sağlıklarını koruyabilmeleri için haklarını iyileştirmek anlamına gelir. Onların faaliyeti ve güçlendirilmesi hem anne hem de yeni doğan ölümleriyle başa çıkmak ve herkes için sağlık sağlamak açısından temeldir (1).

Dünya Sağlık Günü teması kapsamında küresel bir sağlık sorunu olarak hem Dünya’da hem de ülkemizdeki anne ve yeni doğan sağlığına bir göz atmak uygun olacaktır. Son yirmi yılda önemli gelişmeler yaşanmış olmakla birlikte 2020 yılında yaklaşık 300 000 kadın gebelik, doğum ve doğum sonrası hayatını kaybetmiştir. Yine aynı yıl dünyada ortalama 100 000 canlı doğumda 223 anne ölümü olduğu istatistiklere yansımaktadır. 2000 yılında aynı değerin 100 000 canlı doğumda 339 olarak açıklanmış olduğu görülmektedir ve bir miktar azalmadan söz edilebilir (2).

DSÖ güncel tahminlerine göre 2 milyondan fazla bebek yaşamlarının ilk ayında ölüyor ve yaklaşık 2 milyon bebek de ölü doğuyor. Bu, her 7 saniyede yaklaşık 1 önlenebilir ölüm anlamına gelmektedir (3). Ülkemizde Anne ölüm oranı 2023 için 100 000 canlı doğumda 13,5’tir. Bebek ölüm hızı 2022 Sağlık Bakanlığı verilerine göre 1000 canlı doğumda 9,8 olarak açıklanmıştır (4). TÜİK verilerine göre ise bin canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısını ifade eden bebek ölüm hızı, 2021 yılında binde 9,3 ve 2022 yılında binde 9,2 iken 2023 yılında binde 10,0 oldu. Diğer bir ifade ile 2023 yılında bin canlı doğum başına 10 bebek ölümü gerçekleşmiştir (5).

Tema kapsamında ülkemizde önemli programların yürütüldüğü görülmektedir. Bunlardan biri Sağlık Bakanlığının 2005 yılında başlattığı çocuk sağlığı alanında kaynak oluşturacak Bebek Ölümü Kayıt-Bildirim Formu'nun hazırlanmış ve ülke genelinde uygulama başlamış olmasıdır. Takip eden yıllarda revizyonlar ve geliştirmeler yapılarak "Bebek Ölümleri İzleme Sistemi" yürürlüğe sokulmuştur. 2013 yılında Ölüm Bildirim Sistemi (ÖBS) hayata geçirilmiş ve ülkemizde gerçekleşen tüm ölümlerin bu sistemden alınması sağlanmıştır. 01 Ocak 2014 yılından itibaren Bebek Ölümleri İzleme Sistemi, ÖBS'ne entegre edilmiştir. İllerde oluşturulan İl İnceleme Kurulları tarafından sistem kapsamındaki ölü doğum ve bebek ölümleri incelenmektedir (6).

Anne ölümleri için ise gebelik döneminde doğum öncesi bakım, uygun şartlarda doğum ve doğum sonu bakım uygulamaları yakından takip edilmektedir. Anne Ölümünü İzleme ve Değerlendirme Programı, 2007/27 sayılı Anne Ölümleri Veri Sistemi Genelgesi ile yürütülmektedir. 2007 yılından bu yana anne ölümlerinin hastane ve ilçelerden gelen bildirimler ile takibi sağlanmakta iken; 1.Ocak.2013'den itibaren ek olarak Ölüm Bildirim

Sistemi'ne (ÖBS) kaydedilen veriler üzerinden de kontroller yapılmaktadır. Anne ölümleri gerçekleştiğinde ise; Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Anestezi ve

Reanimasyon Uzmanı ile İç Hastalıkları Uzmanı (yoksa doğum hizmeti veren birimde oluşan Pratisyen Hekimden oluşan "Anne Ölümleri İl İnceleme Komisyonu" ile her bir anne ölümü ayrıntılı değerlendirilmektedir (7).

Ülkemizde anne ve bebek sağlığı ile ilgili planlama ve uygulamalar her dönemde yer almıştır. Doğurganlığın giderek düşmesi yaşlı nüfusun artışı ve bununla beraber artan bulaşıcı olmayan hastalıklar yüküne rağmen anne ve bebek sağlığı programları yürütülmektedir. Anne sağlığı hizmetlerinin niteliğini ve niceliğini artırarak anne adaylarının güvenli, kaliteli doğum hizmetine ulaşmalarını sağlamak amacıyla anne, bebek ve aile dostu modelde, mahremiyete dayalı tek kişilik Doğum Ünitelerinin oluşturulması esas alınmıştır. Normal doğumu özendirmek, müdahale oranlarını azaltmak hedeflenmektedir. Yanında uygun bir refakatçi ile gebeler kendilerini rahat, ev ortamında hissedebilmeli, hareket özgürlüğü sağlanabilmelidir (8).

Sağlıklı başlangıçlar ve umutlu geleceklerin kadın sağlığına verilecek önem ve faaliyetlerle kadının statüsünün güçlendirilmesi, desteklenen sağlık hizmetleri yapısıyla birlikte yol alabileceği ortadadır.

KAYNAKLAR

1. World Health Day 2025 [İnternet] [Erişim tarihi :27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://www.who.int/campaigns/world-health-day/2025>
2. Maternal Mortality Levels and Trends 2000 to 2020 [İnternet] [Erişim tarihi :27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://mmr2020.srhr.org/data#download>
3. World Health Day 2025: Healthy beginnings, hopeful futures [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi:<https://www.who.int/news-room/events/detail/2025/04/07/default-calendar/world-health-day-2025-healthy-beginnings-hopeful-futures>
4. Sağlık Bakanlığı İstatistik Yıllığı 2023 [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://saglik.gov.tr/TR-107086/saglik-istatistikleri-yilligi-2023-yayinlanmistir.html> s:20 - 24
5. Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2023 [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2023-53709#:~:text=Bebek%20%C3%B6l%C3%BCm%20h%C4%B1z%C4%B1%20binde%2010,y%C4%B1l%C4%B1nda%20binde%2010%2C0%20oldu>
6. Bebek Ölümleri İzleme Sistemi [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/programlar/bebek-cocuk-olumleri.html>
7. Anne Ölümleri Veri Sistemi Genelgesi (2007/27) [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/48296/0/anne-olumleri-veri-sistemi->

genelgesipdf.pdf?_tag1=5D45B964065291D8B6C86667C489F24581454028

8. Anne Dostu Hastane Programı [İnternet] [Erişim tarihi: 27 Mart 2025] Erişim Adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/programlar-2/anne-dostu-hastane-programi.html>